

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-263-0-35>

TO THE ISSUE OF THE LEGAL NATURE OF TAX CONFLICTS

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ПОДАТКОВИХ КОНФЛІКТІВ

Chaika V. V.

*Doctor of Law, Associate Professor,
Professor of the Department
of Public Law
State Tax University
Irpın, Ukraine*

Чайка В. В.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри публічного права
Державний податковий університет
м. Ірпін, Україна*

Конфлікти у праві є одним із видів соціальних конфліктів, а податкові конфлікти, своєю чергою, є різновидом правових конфліктів у цілому. Їх існування є не лише суб'єктивним, а й об'єктивним суспільним явищем, оскільки податкові конфлікти випливають із соціального конфлікту, підґрунтям якому є існування протилежних інтересів: публічного та приватного [1].

Протилежність інтересів суб'єктів податкових правовідносин і розмаїття об'єктів податкового регулювання надають податковим конфліктам різні мотивацію та характер. Разом з тим усім податковим конфліктам, як правовому феномену, притаманні певні спільні специфічні ознаки:

1) суб'єктний склад (учасниками податкового конфлікту з одного боку є платники податків та податкові агенти (фізичні чи юридичні особи), а з іншого – держава в особі податкового органу);

2) характер правовідносин (предметом конфлікту можуть бути лише податки, процедури здійснення податкового контролю та оспорювання актів або дій представників податкового органу);

3) юридична нерівність учасників, що впливає з відносин влади-підпорядкування, в яких однією стороною завжди є орган публічної влади – податковий орган);

4) конкретна правова форма (досудовий/позасудовий конфлікт або судовий конфлікт, який часто ще називають податковим спором) [2].

Таким чином, відносини, що виникають між публічними та приватними суб'єктами у сфері оподаткування, мають комплексний характер і за своїм правовим, економічним і соціальним змістом з самого початку є конфліктними. Очевидно, що в основі таких

конфліктів лежить протиріччя між публічними та приватними майновими інтересами у сфері оподаткування.

Наслідком об'єктивно існуючого протиріччя між інтересами публічних і приватних суб'єктів податкових правовідносин стає прагнення владного суб'єкта (контролюючого органу), зумовлене реалізацією та забезпеченням публічно-правових інтересів, привласнити фінансові ресурси приватного суб'єкта (платника податків) усупереч бажанню останнього.

У цій ситуації платник податків протиставляє вимогам публічної влади своє суб'єктивне право – право власності, що опосередковує реалізацію його законного інтересу – інтересу володіння, користування і розпорядження своїм майном. Усунення такого конфлікту можливо за допомогою узаконення фінансових вимог публічної влади шляхом законодавчого закріплення суворо визначених умов, підстав і порядку справляння грошових коштів приватних осіб. Проте очевидно, що матеріальний закон з огляду на об'єктивні та суб'єктивні причини розвитку суспільства, вплив людського фактору та інші причини може містити (і часто містить) прогалини, передбачити які законодавець об'єктивно не в змозі.

Зважаючи на це, податковий конфлікт закладає основу для переходу протиріччя в іншу стадію, що характеризується виникненням різних вихідних позицій сторін у юридичній оцінці змісту спірних податково-правових норм і, відповідно, обсягу суб'єктивних прав і обов'язків. Суперечність, що виникає в такому випадку, формує основу виникнення податкового спору, оскільки вимагає розв'язання, здійснення чого неможливо без звернення до компетентних органів держави.

Звідси випливає, що протиріччя, яке існує між державою в особі контролюючого органу та платником податків, можна вважати податковим конфліктом до моменту, поки один із суб'єктів такого конфлікту офіційно не звернеться за його розв'язанням до юрисдикційного органу. Іншими словами, податковий спір є певною стадією в розвитку протиріччя в сфері податкових правовідносин, а точніше, однією з його стадій – стадією, спрямованою на розв'язання протиріччя. При цьому звернення зацікавленої особи до юрисдикційного органу спрямоване не тільки на усунення протиріччя, що має місце, але й має на меті захист суб'єктивних прав і забезпечення гарантій їх здійснення.

Враховуючи зазначене вище, вважаємо, що податковий спір є механізмом гарантії реалізації суб'єктивних прав зацікавлених осіб та

балансу публічних і приватних інтересів, оскільки: 1) спрямований на захист і відновлення порушеного (оспорюваного) права, а також запобігання його порушення в подальшому; 2) спрямований на розв'язання податкового конфлікту, який виник, з приводу реалізації прав і виконання обов'язків; 3) спрямований на забезпечення стабільності умов реалізації правової норми та оптимізацію правового регулювання; 4) розгляд спору уповноваженим органом державної влади забезпечує стабільність правової системи суспільства.

Концепт «спір» у праві та його специфіка безпосередньо зумовлені характером матеріальних правовідносин, у межах яких виникає той чи інший спір. Податкові правовідносини – це відносини, насамперед, майнового характеру. У цьому сенсі податковий спір поєднує в собі ознаки як адміністративно-правового спору, в якому юрисдикційний орган перевіряє законність актів і дій органів влади, так і приватно-правового спору, в якому компетентний орган на основі наданих сторонами спору доказів дає правову оцінку тим чи іншим обставинам ступеня спірних матеріальних правовідносин, встановлює наявність або відсутність у сторін певних прав і умов їх реалізації.

Таким чином, під податковим спором слід розуміти податковий конфлікт суб'єктів податкових правовідносин, переданий на розгляд уповноваженого юрисдикційного органу, з приводу їх взаємних прав та обов'язків, а також умов їх реалізації, та який вимагає розв'язання на підставі правової оцінки фактичних обставин і перевірки законності дій контролюючого органу щодо платника податків.

На нашу думку, юридичні механізми вирішення податкових конфліктів є найбільш ефективними у тому сенсі, в якому сприяють подоланню колізій податкового законодавства та інших, дотичних до нього галузей, стабілізують ситуацію, породжують реально визначені правові, соціальні та економічні наслідки для сторін конфлікту, а також гарантують реалізацію прийнятого рішення авторитетом держави чи міжнародного співтовариства.

Література:

1. Єфімов О. М. Податковий конфлікт на прикладі виділу. *Recht der Osteuropäischen Staaten (ReOS)*. 2018. № 3. С. 86–97.
2. Чайка В. В., Чайка Л. В. Конфліктологія податкових правовідносин: теоретико-правовий аспект. *Адміністративне право і процес*. 2021. № 1. С. 54-69.